

УДК 027.022:352.07](477.74)"364"
DOI: 10.31866/2616-7654.10.2022.269464

**ПУБЛІЧНІ БІБЛІОТЕКИ
ОБ'ЄДНАНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД ОДЕЩИНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ
ДІЯЛЬНОСТІ**

*Ірина Бурміс,
аспірантка,
Київський національний університет
культури і мистецтв
(Київ, Україна)
e-mail: burmis@ukr.net
ORCID: 0000-0001-7427-4854*

Метою статті є виявлення особливостей діяльності публічних бібліотек Одещини в умовах воєнного стану з акцентуванням уваги на основних напрямках їх роботи з момен-ту повномасштабного вторгнення російських військ.

Методологія дослідження базується на загальнонаукових принципах єдності теорії і практики, системності та комплексності пізнання. Досягненню поставленої мети сприяло використання загальнонаукових (опис, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення) та спеціальних (збір та обробка інформації вибіркового спостереження, контент-аналіз) методів на емпіричному та теоретичному рівнях дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні та систематизації нових і відомих даних про роботу публічних бібліотек Одещини в умовах воєнного стану.

Висновки. Стверджується, що в умовах повномасштабного вторгнення та війни з Росією публічні бібліотеки Одещини, за підтримки громад й інших колег по цеху, по суті, перетворилися на важливі осередки життєдіяльності ОТГ, медіа- та культурні центри, територію співтворення, порозуміння, психологічного комфорту і безпеки. Коротко описано, що, долаючи серйозні виклики й загрози, публічний бібліотечний простір регіону сьогодні позиціонується не лише як простір просвітництва та толерантності, культури, науки і освіти, але й як національно-патріотичний і антикризовий осередок підтримки, консолідації та зростання соціального і людського капіталу. Увагу зосереджено на тому, як під час війни публічні бібліотеки солідаризуються із громадами, використовують усі дієві форми та методи співпраці для допомоги громаді, опираючись на власні напрацювання та досвід. Зазначено, що у рамках співпраці з органами місцевого самоврядування публічні бібліотеки Одеської області активно сприяють формальній і неформальній освіті, самоосвіті та розвитку громади, популяризують читання і надають доступ до книжкового фонду, виконують свої функції як культурні центри (лекції, дискусії з різними фахівцями, книжкові виставки, майстер-класи, творчі зустрічі тощо), проводять заходи та уроки національно-патріотичного виховання, підтримують Збройні Сили України, забезпечують інформаційно-консультативну підтримку, допомагають біженцям і внутрішньо переміщеним особам з якомога швидшою адаптацією на новому місці та інтеграцією у місцеву громаду.

Ключові слова: Одеська область, російсько-українська війна, публічні бібліотеки, об'єднані територіальні громади, медіа- та культурні центри, підтримка, допомога.

ВСТУП

Життя українських громад (далі в тексті – ОТГ) кардинально змінилося 24 лютого 2022 р., коли російські війська вторглися в нашу країну. Повномасштабна військова агресія з боку Російської Федерації значно сповільнила децентралізаційні процеси, що, зі свого боку, спровокувало кризу в багатьох громадах. Усі регіони поділилися на ті, що постраждали більше, і ті, що менше. Незважаючи на загрози ракетних ударів і подекуди «прильоти» з фатальними наслідками, Одеська область серед інших південних регіонів (Миколаївщина і тим більше Херсонщина) опинилась у кращому становищі. При цьому важливо не забувати про боротьбу за острів Зміїний, підпорядкований Ізмаїльському району, обстріли приморських ОТГ (Сергіївської, Лиманської, Дивізійської, Татарбунарської).

Важке становище ОТГ Одеської області (значне скорочення фінансування у зв'язку з воєнним станом та багато соціальних проблем) відбилося також і на роботі публічних бібліотек. Як соціокультурні, медіа- та документально-комунікативні центри, які сприяють розширенню життєвих інтересів і розвитку соціальної мобільності особистості, невід'ємна частина інформаційної структури ОТГ, публічні бібліотеки регіону (і не лише Одещини) попри нелегкі часи демонструють високий рівень злагодженості в роботі з органами місцевого самоврядування. Як зазначають С. Сердюк і С. Герасимова, їх роль в умовах війни, що доводить практична робота, здебільшого зростає, і не лише через якісну зміну напрямів діяльності чи позиціонування як комунікативних центрів ОТГ, але й тому, що вони перетворюються на «точки опори та зростання соціального і людського капіталу». Попри серйозні загрози і виклики, бібліотекарі показали й продовжують демонструвати надзвичайно високий рівень комунікацій, знань і культури в цілому, спроможність до змін та професійну мобільність, «навіть у воєнний час залишаються осередками інтелектуальної свободи та громадянської активності, провідниками національних ідей та європейських цінностей, просторами просвітництва і толерантності, культури, науки і освіти... нині вони є життєво необхідними установами, які потрібні людям» (Сердюк & Герасимова, 2022, с. 14).

Мета статті є виявлення особливостей діяльності публічних бібліотек Одещини в умовах воєнного стану з акцентуванням уваги на основних напрямках їх роботи з моменту повномасштабного вторгнення російських військ.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ

Звертаючись сьогодні до теми діяльності бібліотек та актуальних питань бібліотечної справи України в умовах війни, виявляємо, що вони ґрунтовно не досліджені й лише зараз з огляду на повномасштабну російсько-українську війну починають поступово і по-новому осмислюватись у рамках методичних семінарів, онлайн-конференцій, інформаційних оглядів-презентацій, а також на рівні нечисельних публікацій. У цьому ключі варто відзначити презентацію Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. О. Сухомлинського «Діяльність бібліотек в умовах війни»; обласний онлайн-семінар «Бібліотеки Одещини у мирний час (2021 р.) і особливості діяльності у реаліях воєнного стану (2022 р.)» на базі Комунальної установи «Одеська обласна універсальна наукова бібліотека імені М. С. Грушевського»; науково-практичний семінар «Медичні бібліотеки в умовах війни», в якому взяли участь провідні медичні бібліотеки країни; zoom-семінар

«Бібліотеки Чернігівщини в реаліях війни» та інші заходи, які, на переконання авторки, надалі проводитимуться все частіше.

Щодо публікацій, то найперше відзначимо аналітичну довідку з досвіду роботи одеських публічних бібліотек під час війни (*Публічні бібліотеки*, 2022), а також статті та апробації таких авторів, як С. Сердюк і С. Герасимова (2022), Є. Забіянов (2022), Ю. Новальська (2022), А. Ржеуський, Н. Кунанець і В. Добровольська (2022), М. Сахарова та Я. Хіміч (2022). Аналіз цієї інформації підводить до висновку, що проблеми діяльності публічних бібліотек ОТГ в умовах воєнного стану потребують більш глибокого осмислення та дослідження.

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологія дослідження базувалася на загальнонаукових принципах єдності теорії і практики, системності та комплексності пізнання. Досягненню поставленої мети сприяло використання загальнонаукових (опис, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення) та спеціальних (збір та обробка інформації вибіркового спостереження, контент-аналіз) методів на емпіричному та теоретичному рівнях дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

З перших днів російсько-української повномасштабної війни публічні бібліотеки активізувалися та актуалізували накопичені за попередні вісім років російської агресії на сході України досвід роботи і знання, виступаючи важливими соціальними інститутами, працівники яких пережили кардинальні зміни у своїй свідомості та шукають нові форми допомоги своїй громаді та країні у важкі часи.

Якщо говорити про місцеве самоврядування на Одещині, то воно справді зіткнулося із серйозними викликами. Як повідомило інформаційне агентство «Юг. Today» з посиланням на Одеську обласну державну адміністрацію, зі слів заступника начальника Одеської обласної військово-цивільної адміністрації Д. Радулова, щонайменше вісім ОТГ у регіоні показали свою неефективність: Василівська, Городненська, Криничненська, Кубейська, Лиманська селищна, Мологівська, Петропавлівська і Яськівська громади ("Вісім громад на Одещині", 2022). Незважаючи на це, майже всі органи місцевого самоврядування усіх рівнів продовжують активно співпрацювати з військовими адміністраціями та військовим командуванням, погоджуючи у разі потреби між собою окремі повноваження. Зокрема, це стосується і великого напливу внутрішньо переміщених осіб, робота з якими в рамках повноважень ОТГ передбачає організацію реєстрації відповідного статусу, видачу довідок, а також розміщення людей, які покинули свої оселі, за допомогою членів громад.

У той час як на державному рівні істотно підвищено ефективність взаємодії між органами державної влади, керівництвом ОТГ та представниками громадських і волонтерських організацій, на регіональному саме бібліотеки стали для своїх спільнот, громад та новоприбулих точкою опори, місцем сили і простором для згуртованих дій. Тим самим вони підтримують свої громади на місцях і водночас перебудовують свій функціонал у нових умовах.

Як зазначає Ю. Новальська, головними громадянськими та професійними завданнями публічних бібліотек під час війни є: захист інформаційного простору (підготовка корисної інформації і проведення освітніх заходів стосовно протидії фей-

кам, дезінформації та боротьбі з кіберзагрозами); участь у формуванні Національної цифрової бібліотеки України (збір фактів, свідчень, документів про війну); просвітницька та інформаційна робота (розміщення на сайтах і блогах публічних бібліотек корисної інформації для переселенців, дитячих малюнків про війну, робіт митців, які підтримують українців у боротьбі з агресором); надання онлайн-підтримки (організація спільно із психологами і медиками онлайн тренінгів із надання першої домедичної допомоги, а також лекцій із надання психологічної підтримки, емоційної розрядки завдяки перегляду кінофільмів чи бібліотерапії); організація бібліотечних послуг (облаштування у приміщеннях бібліотек зручних і комфортних робочих місць для дистанційної роботи переміщеним особам, надання для користування комп'ютерного обладнання, проведення курсів із медіаграмотності та вивчення іноземної мови); волонтерські проекти (облаштування місць укриття у підвальних приміщеннях бібліотек, волонтерських пунктів із розподілу і доставки гуманітарної допомоги, пунктів приготування їжі для біженців, швидка «перекваліфікація» працівників бібліотек для допомоги Збройним Силам України тощо); благодійна діяльність і збір коштів для Збройних Сил України (Новальська, 2022).

Прикладом самовизначення публічних бібліотек Одеської області в нових воєнних реаліях було проведення 12 квітня 2022 р. на базі Комунальної установи «Одеська обласна універсальна наукова бібліотека імені М. С. Грушевського» обласного онлайн-семінару «Бібліотеки Одещини у мирний час (2021 р.) і особливості діяльності у реаліях воєнного стану (2022 р.)». У рамках зазначеного семінару прозвучали доповіді «Бібліотеки Одеської області: кращі практики співпраці з громадами – аналітика та перспективи» (Ю. Амелъченко), «Прийнявши виклики – разом до Перемоги! (з досвіду роботи Одеської обласної бібліотеки для юнацтва)» (Л. Маленко), «Діяльність бібліотек для дітей Одеської області за 2021 рік та в період воєнного стану» (Т Палій), «Бібліотечні медіацентри: нові реалії – нові завдання. Досвід роботи медіацентрів Одещини» (Любашівська публічна бібліотека КЗ «Центр культури і дозвілля» Любашівської селищної ради Одеської області), «Публічні бібліотеки в умовах воєнного часу: з досвіду роботи бібліотек Одеської області» (Г. Діденко) та ін. (Про проведення обласного онлайн-семінару, 2022).

Бібліотеки Одещини працюють і роблять все можливе, аби підтримати своїх читачів, організовують різноманітні заходи для дорослих і дітей, беруть участь у патріотичних флешмобах, поетичних марафонах. Арцизька міська публічна бібліотека у цей важкий період працює під гаслом «Читаймо – і перемагаймо!», запрошуючи на читання, спілкування та ігри, щоб люди мали можливість хоч на якийсь час забути про війну. Також для підняття бойового духу захисників та місцевих жителів у бібліотеці юні музиканти міста виконують патріотичні пісні та діляться світлинами в соціальних мережах. Балтська публічна бібліотека організувала нову послугу «Бібліотечне укриття», що передбачає психологічну підтримку, вільний доступ до інформації/інтернету, перегляд фільмів і мультфільмів, різноманітні настільні та інтерактивні ігри, знайомство з періодичними виданнями (журнали, газети) тощо. Працівники бібліотек м. Білгорода-Дністровського у ці нелегкі часи намагаються підтримувати користувачів, спілкуватися та обговорювати з ними новини, допомагають підбирати цікаві книги. Бібліотекарі Бородінської громади запустили флешмоб «Я вірю в свою армію», звернувшись разом із читачами зі словами підтримки до українських захисників.

У Любашівській публічній бібліотеці проводиться соціокультурна робота та здійснюється видача літератури. Двічі на тиждень тут працює пункт психологічної підтримки, що допомагає людям, які потерпають від війни. Консультації надаються практикуючими психологами в онлайн- та офлайн-режимах. Окрім психологічних консультацій, завдяки ОТГ і бібліотеці у Любашівці працює пункт юридичних консультацій та відбуваються лекції з історії українського мистецтва «Натхненні Україною».

Підтримка патріотизму, морально-психологічного духу та арттерапія є важливими напрямками співпраці місцевих громад і бібліотек Одещини. 16 березня 2022 року публічна бібліотека Саф'янівської сільської ради Ізмаїльського району з метою підтримки патріотичного та морального духу користувачів відкрила флешмоб книжково-ілюстративних виставок, де були представлені книги, що прославляють хоробрість і незламність української нації, Збройних Сил України та країни в цілому. А 22 березня 2022 року бібліотека-філія у с. Кам'янка спільно з комунальним закладом «Публічна бібліотека Саф'янівської сільської ради» провели семінар «Законодавчі новації бібліотечної сфери», під час якого наголошено на важливості нормативних документів і законодавчих засад регламентації діяльності бібліотек, окрема увага акцентована на Державній програмі національно-патріотичного виховання.

Бібліотеки Ренійської громади долучились до відзначення Дня українського добровольця, презентуючи тематичні виставки та онлайн-перегляди. У Долинській сільській бібліотеці відбулась година патріотичного читання «З Україною в серці», під час якої всі присутні читали вірші видатних українських поетів. При цьому варто зазначити, що на сторінці бібліотеки у Facebook регулярно викладаються відеосюжети з патріотичними піснями та віршами, прямі ефіри з українськими письменниками та багато іншої важливої і корисної інформації в цей непростий час.

До 90-річчя з дня заснування Одеської області в бібліотеках були оформлені тематичні виставки: «Краю мій, ти частка Батьківщини» (Підгірне), «3 Днем народження, українська перлина!» (Красне), книжково-ілюстративна виставка «Одещина – степова перлина Причорномор'я» (Тарутинська селищна бібліотека для дорослих), книжкова виставка «Одещина – мій рідний край» (Вільне), «Сповнена сонцем Одещина» (Тарутинська дитяча бібліотека) (*Публічні бібліотеки, 2022, с. 14*).

Під час воєнного стану у складних та невизначених умовах для місцевих культурних і творчих спільнот вкрай важливо підтримувати професійні зв'язки, мати нагоду зустрічатися, обмінюватися ідеями та досвідом. Саме бібліотечний простір сьогодні сприймається громадою як місце зустрічей, підтримки, розради, приємного спілкування, цікавого дозвілля, а також «територією співтворення та порозуміння». Тут навчаються взаємоповазі, толерантності та взаємопідтримці, проходять палкі дискусії, створюються проєкти, народжуються ідеї, відзначають свята і пам'ятні дати. Іншими словами, публічні бібліотеки сьогодні постають одним із центрів культурного життя ОТГ.

Усвідомлюючи важливість саме цієї їхньої місії, до підтримки та розвитку таких культурних комунікацій долучаються не лише місцеві громади, а й колеги з іншого бібліотечного цеху. Приміром, йдеться про Одеську національну наукову бібліотеку, на базі якої у травні 2022 р. відбулося відкрите засідання Одеської обласної організації Національної спілки письменників України за участю

провідних письменників і журналістів області. Презентація нових творів і обмін думками щодо сучасних літературних процесів є важливим сегментом культурної комунікації в рамках бібліотечного простору ОТГ, адже українська література в роки війни відіграє особливу історичну та національну роль. Більше того, на таких заходах працівники публічних бібліотек мають змогу взяти участь у традиційних формах роботи (лекціях, дискусіях із різними фахівцями, творчих зустрічах, книжкових виставках, презентаціях, майстер-класах тощо), активно долучаючись до формування ціннісних орієнтирів особистості й суспільства та вкотре доводячи відданість своїй місії – бути культурними осередками громади, сприяти її розвитку, вихованню в ній поваги до рідної мови та традицій.

Аналізуючи бібліотечний інтернет-контент Одещини, переконаємось, що попри повномасштабну війну бібліотеки різних видів, включаючи публічні, не припиняли працювати, намагаючись задовольняти потреби усіх користувачів у повному обсязі. Вони продовжують відзначати знакові дати в контексті української культури та історії, акцентуючи увагу на моральній стійкості та незламності, якої нині потребує суспільство. Як приклад, до Дня спротиву окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя в бібліотеках Тарутинської ТГ пройшли інформаційні хвилини, патріотичні години та були оформлені тематичні виставки (бібліотеки-філії сіл Красне, Рівне, Вільне). У Красненській сільській бібліотеці провели урок патріотизму «Крим – це Україна» (*Публічні бібліотеки, 2022, с. 12*). Не обійшлося і без заходів, присвячених Шевченківським дням, вшанування Великодніх свят, Всесвітнього дня вишиванки, не оминули увагою День Чорнобильської трагедії, Всесвітній день книги та авторського права, Всесвітній день поезії, День слов'янської писемності і культури та ін.

У зв'язку з війною особливої актуальності набули заходи із промоції книги і читання. Приміром, цього року в рамках проведення щорічного конкурсу читачьких відгуків «Книголюб», що його ініціює Одеська національна наукова бібліотека спільно з ГО «Ротарі клуб "Одеса-Рішельє"», Одеська обласна бібліотека для юнацтва та молоді й Одеська обласна організація Національної спілки письменників України, були залучені читачі, незалежно від географії їх проживання (Сердюк & Герасимова, 2022, с. 11).

ВИСНОВКИ

Таким чином, як бачимо, в умовах повномасштабної російсько-української війни публічні бібліотеки Одещини за підтримки громад та інших колег по цеху, по суті, перетворилися на важливі осередки життєдіяльності ОТГ, медіа- та культурні центри, територію співтворення, порозуміння, психологічного комфорту і безпеки. Долаючи серйозні виклики й загрози, публічний бібліотечний простір регіону сьогодні позиціонується не лише як простір просвітництва та толерантності, культури, науки і освіти, але й як національно-патріотичний та антикризовий осередок підтримки, консолідації та зростання соціального і людського капіталу. Якщо у мирні часи ОТГ намагалися створити всі сприятливі умови для повноцінного функціонування бібліотек, зберегти їх кадровий склад, то сьогодні публічні бібліотеки солідаризуються з громадами, використовують усі дійові форми та методи співпраці для допомоги громаді, опираючись на власні напрацювання та досвід. Сприяння формальній та неформальній освіті, самоосвіті та роз-

витуку, промоції книги і читання, виконання своєї функції як культурних центрів (лекції, дискусії з різними фахівцями, книжкові виставки, майстер-класи, творчі зустрічі тощо), заходи і уроки національно-патріотичного виховання, підтримка Збройних Сил України, інформаційно-консультативна діяльність, допомога біженцям і внутрішньо переміщеним особам з якомога швидшою адаптацією на новому місці та інтеграцією у місцеву громаду – це той приблизний функціонал, яким сьогодні опікуються публічні бібліотеки Одеської області, зокрема, й у рамках співпраці з органами місцевого самоврядування.

З-поміж перспектив подальшого дослідження варто відмітити важливість поглибленого вивчення співпраці публічних бібліотек області з Одеською ОУНБ імені М. С.Грушевського, Одеською національною науковою бібліотекою, а також із публічними бібліотеками інших регіонів України в умовах війни.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Вісім громад на Одещині визнали неефективними в умовах війни, серед них – Ясківська ОТГ. *Біляївка.City*. 7 верес. 2022. URL: <https://bilyayivka.city/articles/235364/visim-gromad-na-odeschini-viznali-neefektivnimi-v-umovah-vijni-sered-nih-yaskivska-otg> (дата звернення: 25.11.2022).
- Забянов Є. Робота медіахабу в умовах воєнного стану: досвід роботи Одеської ОУНБ ім. М. С. Грушевського. *Бібліотечна планета*. 2022. № 2 (96). С. 31–32.
- Новальська Ю. В. Публічні бібліотеки України в умовах воєнного стану. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг* : матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 4–6 жовт. 2022 р.). URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1492> (дата звернення: 26.11.2022).
- Про проведення обласного онлайн-семінару : наказ Департаменту культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культур. спадщини Одес. ОДА від 4 квіт. 2022 р. № 6. URL: <https://app.box.com/s/35umirr7cudc9lfdwkpqy3ren5tgm26x> (дата звернення: 25.11.2022).
- Публічні бібліотеки в умовах воєнного часу: з досвіду роботи бібліотек Одеської області: аналіт. довідка з досвіду роботи / упоряд. Г. П. Діденко ; Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культур. спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського. Одеса, 2022. 20 с.
- Ржеуський А. В., Кунанець Н. Е., Добровольська В. В. Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек технічних закладів вищої освіти України в умовах карантину та воєнного стану: порівняльний аналіз. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 2. С. 57–65.
- Сахарова М., Хімич Я. Розробка та актуалізація комунікаційної політики бібліотеки в умовах воєнного стану: кризові комунікації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 2. С. 65–74.
- Сердюк С., Герасимова С. Бібліотеки України під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2022. № 3 (29). С. 9–14.

REFERENCES

- Visim hromad na Odeshchini vyznaly neefektyvnymy v umovakh viiny, sered nykh – Yaskivska OTH [Eight communities in Odesa region were recognized as ineffective in war conditions, among them – Yaskiv OTG]. (2022, September 7). Bilyayivka.City. <https://bilyayivka.city/articles/235364/visim-gromad-na-odeshini-viznali-neefektivnimi-v-umovah-vijni-sered-nih-yaskivska-otg> [in Ukrainian].
- Zabiiianov, Ye. (2022). Robota mediakhabu v umovakh voiennoho stanu: dosvid roboty Odeskoi OUNB im. M. S. Hrushevskoho [The work of the media hub in the conditions of martial law: the experience of the work of the Odesa OUNB named after M. S. Hrushevskiy]. *Bibliotechna planeta*, 2(96), 31–32 [in Ukrainian].
- Novalska, Yu. V. (2022, October 4–6). Publichni biblioteki Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Public libraries of Ukraine under martial law]. In *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Innovatsiini transformatsii resursiv i posluh* [Library. Science. Communication. Innovative transformations of resources and services], Proceedings of the International Scientific Conference, Kyiv, Ukraine. Vernadsky National Library of Ukraine. <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1492> [in Ukrainian].
- Departament kultury, natsionalnosti, relihii ta okhorony obektiv kulturnoi spadshchyny Odeskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. (2022, April 4). *Pro provedennia oblasnoho onlain-seminaru* [About holding a regional online seminar] (Order No. 6). <https://app.box.com/s/35umirr7cudc9lfdwkpqy3ren5tgm26x> [in Ukrainian].
- Didenko, H. P. (Comp.) (2022). *Publichni biblioteki v umovakh voiennoho chasu: z dosvidu roboty bibliotek Odeskoi oblasti: Analitychna dovidka z dosvidu roboty* [Public libraries in wartime conditions: from the experience of Odesa region libraries: Analytical report on work experience]. Odeska oblasna universalna naukova biblioteka imeni M. Hrushevskoho [in Ukrainian].
- Rzheuskyi, A. V., Kunanets, N. E., & Dobrovolska, V. V. (2022). Informatsiine obsluhovuvannia korystuvachiv bibliotek tekhnichnykh zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh karantynu ta voiennoho stanu: Porivnialnyi analiz [Information service for users of libraries of technical institutions of higher education of Ukraine under conditions of quarantine and martial law: A comparative analysis]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 57–65 [in Ukrainian].
- Sakharova, M., & Khimich, Ya. (2022). Rozrobka ta aktualizatsiia komunikatsiinoi polityky biblioteki v umovakh voiennoho stanu: Kryzovi komunikatsii. [Development and actualization of the library's communication policy under martial law: Crisis communications]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 65–74 [in Ukrainian].
- Serdiuk, S., & Herasymova, S. (2022). Biblioteki Ukrainy pid chas viiny: adaptatsiia do novykh realii ta vyznachennia prioritetiv [Libraries of Ukraine during the war: adaptation to new realities and determination of priorities]. *Bibliotechnyi forum: istoriia, teoriia i praktyka*, 3(29), 9–14 [in Ukrainian].

UDC 027.022:352.07](477.74)"364"

Iryna Burmis,
PhD Student,
Kyiv National University of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: burmis@ukr.net
ORCID: 0000-0001-7427-4854

PUBLIC LIBRARIES OF THE UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES OF ODESA REGION IN CONDITIONS OF MARTIAL STATE: ACTIVITY PECULIARITIES

The aim of the article is to highlight peculiarities of public libraries activity in Odesa region, taking into account the martial state conditions, and paying special attention to the main directions of their work processes since the full-scale invasion of Russian troops.

The methodology of this research is based on general scientific principles of theory and practice unity, systematicity and complexity of cognition. In order to achieve the set goal, the usage of methods on research empirical and theoretical levels has been applied: general scientific methods (description, analysis, synthesis, comparison, generalisation), and special ones (information collecting and processing of the selective observation, content analysis).

The scientific novelty of this study grounds on the generalisation and systematisation of new and certain data about public libraries activity in Odesa region in martial state conditions.

Conclusions. It is confirmed that in conditions of full-scale invasion, as well as war with Russia in total, public libraries of Odesa region, essentially, have transformed into important foundations of life activity in OTC (Odesa territorial communities), media- and cultural centres, territories of co-creation, understanding, psychological comfort and security owing to support of communities and other colleagues by interest. It has been shortly described that overcoming the serious challenges and threats, nowadays, public libraries space of the region is positioned not only as a space of enlightenment and tolerance, culture, science and education, but also as a national-patriotic and anti-crisis hub of support, consolidation and growth of the social and human capital. The attention is put on the fact that during the war public libraries stand in solidarity with communities, use all efficient forms and methods of cooperation for helping communities relying on their own work developments and experience. It has been determined that in the aspect of cooperation with local self-government structures, public libraries of Odesa region actively promote the formal and non-formal education, self-education and community progress, as well as popularise reading and give access to the book fund, perform their functions as cultural centres (lectures, discussions with different specialists, book exhibitions, master-classes, creative meetings, etc.), conduct events and classes of national patriotic education, support the Armed Forces of Ukraine, provide informative and consulting support, help refugees and internally displaced people with all possible fast adaptation to the new place and integration into the local community.

Keywords: Odesa region, Russian-Ukrainian war, public libraries, united territorial communities, media- and cultural centres, support, help.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2022 р.